

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ

Должковий С.В., Крижановський О.А., Оганезян А.Г., Шейко В.Д.

Полтавський державний медичний університет

Проблемно-орієнтоване навчання – це методика навчання, під час імплементації якої певна проблема виступає в якості контексту й основної рушійної сили здобуття нових знань. Дана методика заслуговує на увагу в роботі зі студентами старших курсів.

Ключові слова: проблемно-орієнтоване навчання, медична освіта.

Problem-based learning is a learning method, which uses some problem as context and main driving force for new knowledge obtaining. This paradigm can be quite useful during sessions with senior students because of better initial level of their training.

Key words: problem-based learning, medical education.

Проблемно-орієнтоване навчання (problem-based learning, PBL) – це методика навчання, під час імплементації якої певна проблема виступає в якості контексту й основної рушійної сили здобуття нових знань. Уся навчальна діяльність у такому разі сконцентрована навколо вирішення поставленого завдання. Проблемно-орієнтоване навчання відрізняється від проблемно-вирішуючого навчання в першу чергу тим, що необхідний багаж знань набувається в процесі розв'язання проблеми, а не подається в реферативній формі перед її постановкою. Таким чином, сукупність теоретичних знань здобувачі освіти отримують у процесі розв'язання проблеми одночасно з опануванням потрібних для цього практичних навичок. У наш час проблемно-орієнтоване навчання широко використовується при вивченні широкого спектра дисциплін у юридичних і природничих науках. На увагу заслуговує той факт, що історично проблемно-орієнтоване навчання вперше було запропоноване для підготовки майбутніх лікарів, а дещо пізніше — споріднених спеціальностей (стоматологія, медсестринство, ветеринарна медицина тощо). За сучасними уявленнями, використання проблемно-орієнтованого навчання дозволяє підвищити мотивацію здобувачів вищої освіти, розвиває поглиблене розуміння предмета, стимулює і самостійне, і колаборативне навчання, дозволяє студентам виробляти навички групової роботи, критичного аналізу й комунікації. При перевірці знань здобувачів освіти, що проходили навчання на засадах проблемно-орієнтованого підходу, традиційними методами в низці випадків можна виявити дещо нижчий рівень засвоєння матеріалу, проте під час спостереження протягом середньострокового і тривалого інтервалів часу (місяці, роки) вищезгадані здобувачі освіти демонструють кращі результати завдяки засвоєним методам самостійного пошуку й аналізу інформації, оптимальнішому використанню часового ресурсу, вищій умотивованості й орієнтованості на остаточний результат [6].

Для правильного формування завдань із проблемно-орієнтованого навчання слід обирати кейси, які відповідають навчальному плану з предмета, добре корелюють із проблемами з майбутньої професійної діяльності й водночас ангажують студентів, вимагають розробки стратегії щодо розв'язання проблеми, спонукають до самостійного отримання нової інформації та, з іншого боку, вимагають прийняти певні рішення в умовах нестачі вичерпаних даних щодо проблеми.

Під час практичної організації навчання за проблемно-орієнтованим принципом доцільно розділити студентів на окремі групи з подальшою презентацією проблеми кожній із них. Групи проводять мозковий штурм із метою чіткого розуміння проблеми й визначення своїх потреб для її розв'язання. Корисним також вважається розподілення ролей усередині групи з метою самостійної роботи кожного з її членів із подальшим обміном отриманими знаннями. При цьому залежно від початкового рівня студентів роль викладача зводиться до звичайного нагляду, підтримки або часткового чи повного керівництва роботою групи в разі слабкої підготовки її членів. Після закінчення синхронної частини (власне заняття) студенти самостійно проводять пошук інформації, якої бракує для вдалого розв'язання проблеми. На наступному занятті відбуваються обговорення нових концепцій та їх оцінка з подальшою роботою для розв'язання поставленої проблеми. Викладач при цьому надає підтримку й навіть керує процесом у разі необхідності. Даний цикл може повторюватися кілька разів залежно в від складності отриманого студентами кейсу й рівня їхньої базової підготовки. Після успішного розв'язання проблеми здобувачі освіти відповідають на запитання викладача й оцінюють власну діяльність під час процесу розв'язання проблеми [2].

Зважаючи на своєрідну методику проблемно-орієнтованого навчання, оцінювання знань студентів традиційними засобами може викликати певні труднощі. Проте воно безсумнівно має бути пов'язаним із визначеними результатами навчання. Оцінювання може бути сконцентрованим на якості розв'язання наданої проблеми, шляху її розв'язання або набутих у процесі навчання навичках. Викладач заздалегідь має вирішити, чи отримають усі учасники однієї групи однакову оцінку, чи визначення балів буде проводитися не персонально. Доцільно також вводити елементи взаємного оцінювання студентами один одного й самооцінювання з використанням письмових звітів про проведену роботу або усних презентацій кожного з членів групи про власні враження від процесу розв'язання проблеми. Така інформація значно допомагає розробникам курсу в його подальшому вдосконаленні.

З точки зору розробки курсів, які використовують проблемно-орієнтовану парадигму, основним необхідним ресурсом є час. Відбір або написання де пово гарних завдань для цієї методики вимагають більшої кількості годин, ніж традиційні завдання. Певний час також потрібен для опанування даної методики навчання самими викладачами, крім того, кількість навчальних годин у переважній більшості випадків має бути збільшена через необхідність розподілу студентів на менші групи. Природним наслідком вищезгаданого ефекту також є потреба в більшій кількості навчальних кімнат, яку далеко не завжди вдається задовольнити. Крім того, для самостійного пошуку й аналізу інформації студентам мають бути надані всі необхідні ресурси, що висуває підвищені вимоги до оснащення бібліотеки закладу вищої освіти включно з наявністю безперешкодного високошвидкісного доступу до інтернету [4;5].

До переваг проблемно-орієнтованого навчання зараховують розвиток студентами здатності до самостійного

навчання й чіткого усвідомлення отриманих знань із виключенням елементів механічного запам'ятовування. Здобувачі освіти починають розуміти навчальний матеріал шляхом інтегрування нових знань з уже отриманими рідше інформацією й досвідом [6].

Цілком природним фактом є наявність у проблемно-орієнтованого навчання певних недоліків. У першу чергу, не слід недооцінювати необхідність витрат часу й людських ресурсів під час реалізації цієї методики. Крім того, загальна кількість тем, що будуть вивчені за використання цього підходу, загалом менша, ніж у разі застосування традиційних засобів, що засновані на лекційній подачі матеріалу. Концепція проблемно-орієнтованого навчання може виявитися незвичною для викладачів і студентів, що потребуватиме додаткових зусиль і часу на її опанування. Під час групової роботи один або кілька учасників можуть не брати в ній участь із тих чи інших причин, також можливі конфлікти всередині групи, що вимагає від викладача наявності заздалегідь розробленої стратегії для подолання кризових ситуацій. У певному відсотку випадків студенти можуть не сприймати необхідність індивідуальної роботи задля вирішення завдання відповідально, що може істотно гальмувати прогрес і негативно впливати на здобутки групи в цілому.

Проблемно-орієнтоване навчання значною мірою відрізняється від традиційного методу подачі знань. Тому підхід до оцінювання результатів діяльності здобувачів освіти також потребує змін. Викладач мусить чітко розуміти заплановані результати навчання й відповідно трансформувати інструменти для оцінювання якості їх досягнення студентами. Потрібно застосовувати чіткі, зрозумілі й транспарентні критерії вимірювання якості знань, що в переважній більшості випадків дозволяє підвищити прихильність студентів до курсу. Загалом застосовуються два підходи: однакова оцінка для всіх учасників кожної окремої групи або індивідуальна оцінка кожному студенту на підставі його персонального внеску до остаточного результату групи. Під час використання будь-якого з них дуже важливо обговорити особливості оцінювання зі студентами до початку роботи груп над проблемами [1].

Як і в більшості інших групових активностей, під час проведення проблемно-орієнтованого навчання кращий результат досягається при випадковому формуванні груп студентів у порівнянні з ситуацією, коли вони можуть організовуватися в групи залежно від власних уподобань. На кожному етапі роботи над задачею викладач має перевірити й упевнитися, що і група в цілому, і кожен її окремих учасник мають чіткий план розв'язання проблеми. Це значно скорочує час, необхідний для досягнення значущого результату, і підвищує вірогідність того, що кожен учасник буде продуктивно працювати під час виконання індивідуальної частини завдання. Слід підкреслити, що отримання правильної відповіді на поставлене в завданні запитання є безсумнівно відмінним результатом, проте навіть у разі неправильного виконання завдання проявлені студентами здібності до групової роботи й індивідуального пошуку й аналізу інформації в низці випадків дозволяють позитивно оцінити здобувачів вищої освіти. Групова робота з проблемно-орієнтованого навчання має завершуватися обговоренням проблем, що виникли в студентів під час активності, та особливостей набутого ними досвіду [3].

Ми вважаємо, що метод проблемно-орієнтованого навчання безумовно вартий уваги в роботі зі студентами старших курсів, особливо випускного. Комплекс засвоєних студентами знань на цьому етапі вже дозволяє їм упоратися з комплексними завданнями з реальної клінічної практики.

Список використаної літератури

1. Brassier M., Dettmers J. How to Enhance Interdisciplinary Competence— Interdisciplinary Problem-Based Learning versus Interdisciplinary Project-Based Learning // *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*. 2017., No. 2 Vol. 11. Article 12.
2. Burgess A., Roberts C., Mellis C. Implementation of modified team-based learning within a problem based learning medical curriculum: a focus group study // *BMC Medical Education*. 2018., No. 74 Vol. 18. P. 1-7.
3. Ghufron A., Ermawati S. The Strengths and Weaknesses of Cooperative Learning and Problem-Based Learning in EFL Writing Class: Teachers' and Students' Perspectives // *International Journal of Instruction*. 2018., No. 4 Vol. 11. P. 657-672.
4. Phungsuk R., Viriyavejakul C., Ratanaolarn T. Development of a problem-based learning model via a virtual learning environment // *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2017. № 38. P. 297-306.
5. Servant-Miklos V. Fifty Years on: A Retrospective on the World's First Problem-based Learning Programme at McMaster University Medical School // *Health Professions Education*. 2019., No. 1 Vol. 5. P. 3-12.
6. The Effects of Problem-Based-Learning on the Academic Achievements of Medical Students in One Japanese Medical School, Over a Twenty-Year Period / Niva M. et al. // *Health Professions Education*. 2016. № 2. P. 3-9.